

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВИ ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА

Мельник Вікторія Іванівна, к. е. н., доцент
кафедри державного управління,
публічного адміністрування та
регіональної економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Проблеми розвитку взаємодії владних структур, політичних і громадських організацій сьогодні є надзвичайно актуальними для України, адже пов'язані з формуванням публічного управління та політикою євроінтеграції. Особливо гостро відчувається нестача традицій громадянського суспільства, а саме – спроможності людей до організованості, солідарності, існування громадою та колективної співпраці. Це суттєво уповільнює процес демократизації, можливість ефективної взаємодії між владою та громадянами.

Дослідження наукових джерел свідчить, що проблеми організації ефективної взаємодії між державою та громадянським суспільством, пошуку нових механізмів такої взаємодії є предметом вивчення багатьох українських вчених.

Особливості становлення громадянського суспільства в Україні, динаміку взаємодії громадянського суспільства і владних структур, державну політику щодо сприяння розвитку громадянського суспільства, форми та напрями взаємодії держави з інститутами громадянського суспільства розглядають у своїх наукових працях В. Бебик, А. Кудряченко, М. Ткачук, М. Лациба, О. Вінніков, Т. Бойко, Л. Усаченко, Р. Краплич, Є. Пожидаєв та ін.

Аналіз цих джерел дає підстави для висновку, що недостатнім є стан наукового опрацювання проблеми підвищення ефективності взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

У зв'язку з цим метою дослідження є теоретичне обґрунтування та розробка

практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності взаємодії владних структур та громадянського суспільства в умовах реформування публічного управління.

Держава та громадянське суспільство мають тісний взаємозв'язок, утім відносини між ними не є підпорядкованими (асиметричними). Громадянське суспільство не запроваджується за допомогою закону, а створюється, формується спонтанно у суспільній історії через суверенізацію життя окремих осіб й громад. Держава у цьому разі регламентує діяльність інституцій громадянського суспільства шляхом підтримки їх розвитку або його гальмування. Державна підтримка створення середовища для розвитку громадянського суспільства є важливим завданням в умовах сьогодення.

Головними ініціаторами організації взаємодії держави та суспільства є інститути громадянського суспільства, до складу яких входять: громадські об'єднання; релігійні, благодійні організації; творчі спілки; професійні спілки та їх об'єднання; асоціації, організації роботодавців та їх об'єднання; органи самоорганізації населення; недержавні засоби масової інформації; інші невідприємницькі товариства та установи, легалізовані відповідно до законодавства.

Різні інститути громадянського суспільства доволі часто іменують недержавними, неурядовими, некомерційними, неприбутковими організаціями, громадськими об'єднаннями. Усі ці терміни поєднує поняття "третій сектор". Саме він і є громадянським суспільством у вузькому розумінні. Ці інститути створюються не державою, тому їх функціонування є показником зрілості громадянського суспільства, усвідомлення ним власних потреб та високого рівня його самосвідомості.

Головною місією інститутів громадянського суспільства є повноцінний захист інтересів громадян. Реалізувати своє суспільне призначення "третій сектор" може лише в ефективному співробітництві з державою, адже взаємовідносини влади та громадянського суспільства як елементів єдиної соціальної системи є провідними у забезпеченні демократичного розвитку країни. Саме цей факт лежить в основі партнерства органів державної влади та інститутів громадянського суспільства.

Сприяння розвитку громадянського суспільства є головною умовою ста-

новлення України як правової, демократичної, соціальної держави. Одним із важливих нормативних документів, який сприяє зміцненню громадянського суспільства в Україні та вдосконаленню форм співробітництва держави з інститутами громадянського суспільства є Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016 - 2020 роки, затверджена Указом Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016 [1].

Стратегія спрямована на утвердження громадянського суспільства як гарантії демократичного розвитку держави, запровадження громадського контролю за діяльністю влади, забезпечення незалежної діяльності інститутів громадянського суспільства, посилення їх впливу на прийняття суспільно важливих рішень, створення умов для забезпечення широкого представництва інтересів громадян в органах державної влади та органах місцевого самоврядування, проведення регулярних консультацій із громадськістю з важливих питань життя суспільства і держави [1].

Державна політика сприяння розвитку громадянського суспільства виходить з необхідності забезпечення прав і свобод людини, гарантії яких закріплено у фундаментальних міжнародних документах: Загальній декларації прав людини, Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та відповідних протоколах до неї, Міжнародному пакті про економічні, соціальні та культурні права, Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля, інших міжнародних документах у цій сфері.

Україною за роки незалежності зроблено певні кроки до зміцнення та розвитку громадянського суспільства. Так, регулювання окремих складових політики сприяння розвитку громадянського суспільства здійснюється на основі Законів України: "Про безоплатну правову допомогу", "Про благодійну діяльність та благодійні організації", "Про волонтерську діяльність", "Про доступ до публічної інформації", "Про засади внутрішньої і зовнішньої політики", "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності", "Про

інформацію", "Про місцеве самоврядування в Україні", "Про молодіжні та дитячі громадські організації", "Про громадські об'єднання", "Про органи самоорганізації населення", "Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності", "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року", "Про професійних творчих працівників та творчі спілки", "Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності", "Про свободу совісті та релігійні організації", "Про соціальний діалог в Україні", "Про соціальні послуги".

Утім аналіз розвитку громадянського суспільства в Україні засвідчує наявність комплексу актуальних для держави та суспільства проблем, серед яких можна виділити наступні:

збереження тенденції до непрозорості, закритості та забюрократизованості в діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування замість налагодження ефективного діалогу з суспільством;

недосконалість чинного законодавства створює штучні бар'єри для утворення та діяльності інститутів громадянського суспільства;

механізми участі громадськості у формуванні та здійсненні державної політики належним чином не реалізуються;

податкове навантаження не стимулює діяльність і розвиток інститутів громадянського суспільства та їх підтримку вітчизняними благодійними організаціями;

більшість інститутів громадянського суспільства не має доступу до державної фінансової підтримки та вітчизняної благодійної підтримки;

потенціал інститутів громадянського суспільства щодо надання соціальних послуг населенню не використовується.

Для діяльності інститутів громадянського суспільства в Україні характерним є недостатній рівень інституційної, кадрової та фінансової спроможності. У зв'язку з цим міжнародними та вітчизняними неурядовими організаціями визначається досить низький рівень суспільно важливої добровільної активності громадян [2].

Розвиток громадянського суспільства в Україні повинен орієнтуватися на

європейські стандарти захисту прав і свобод людини: запровадження практики належного врядування, відкритості, добросовісності, прозорості та підзвітності інститутів влади, забезпечення умов для реалізації різних суспільних інтересів, у тому числі соціальних, економічних, екологічних, релігійних, культурних, територіальних тощо, а також форм їх прояву (суспільні рухи, громадські ініціативи, об'єднання, асоціації) [3].

Оптимальне поєднання контролю за діяльністю влади та громадського впливу на прийняття рішень може збільшити рівень суспільної компетентності й довіри до органів влади, а також сприяти становленню демократії в Україні.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що підвищення ефективності взаємодії між державними інститутами та інститутами громадянського суспільства в Україні тісно пов'язане з якісною трансформацією вітчизняної політичної системи та змінами в моделі державного управління: децентралізацією, послабленням неефективних регулятивних методів, що використовувалися ще за часів адміністративно-командної системи тощо. Усе це вимагає побудови не декоративних, а дієвих інститутів громадянського суспільства, що здатні отримувати інформацію на початковій стадії прийняття політичних рішень, пропонувати альтернативні варіанти та здійснювати контроль.

Література:

1. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України № 68/2016 від 26.02.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/68/2016/paran20#n20>.

2. Ткачук М. Держава та громадянське суспільство. Динаміка їхньої взаємодії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.spa.ukma.kiev.ua.

3. Усаченко Л. Форми взаємовідносин органів державної влади з неурядовими організаціями // Вісник державної служби України. – 2008. – № 1. – С. 19–23.